

КОЛЬОРОВА СИМВОЛІКА У МОНГОЛЬСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Ядамсурен Хулан (Монголія)

Науковий керівник – доцент, к. пед. н. Семененко І.Є.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

У монгольській культурі кольорова символіка відіграє фундаментальну роль, оскільки вона тісно пов'язана з кочовим способом життя, силами природи та релігійними віруваннями (тенгріанством і буддизмом).

А чи думали ви про те, що Природа придумала колір для потаємної розмови з людиною? За допомогою кольору Природа розповідає про себе, свої стани, попереджає людину про небезпеку або готує радісні сюрпризи. Через колір Природа розвиває в людини почуття прекрасного, формує її духовні засади, організує загалом її психічну діяльність.

Але давайте повернемося до початку питання – що таке колір у монгольській культурі? Ми думаємо, що колір – це символ, життя, краса.

Синій (Хөх) – небо, вода та море. Найшанованіший колір, символ «Вічного Синього Неба» (Монх Тенгри). Він уособлює вічність, вірність, спокій і духовність. Сині шовкові шарфи (*хадаки*) монголи дарують на знак глибокої поваги. Якщо ми дивимося на синій колір, ми думаємо – це вічне небо, потом вода, багато води, можливо це море, а потім – це далекий край. Символ монгольського синього кольору – вічне небо, вічне життя, мир, спокійна душа. Багато монголів вважають, що вони «Під вічним небом – синій монгольський народ». У Монголії книги та інші джерела називають *сині книги, сині джерела, монгольська синя історія*. У багатьох монгольських легендах монголи виникли від неба та моря. Вони, Синій Вовк і Білий Олень, були творцями монгольського народу. Монгольська долина дуже суха. Там дуже рідко випадають опади. Їй дуже потрібна вода. Вода стоїть на першому місці. Вода – основа життя. Це початок життя. У багатьох поемах та віршах траву називають

синьою. Тому що трава – це вода. Монгольські степи великі. Якщо ви подорожуватимете монгольськими степами, подивіться на далекі гори і на обрії, то вони здадуться вам синіми. Тому ми дуже любимо синій колір.

Червоний (Улаан) – символ вогню, життєвої сили, крові, процвітання, радості та перемоги. Він вважається оберегом, що відганяє злих духів, і часто використовується у святковому одязі (*деел*). Якщо ми дивимося на червоний колір, ми думаємо про вогонь, потім про перемогу, а потім про кров та м'ясо. На монгольському прапорі є червоний колір – це символ вогню та процвітання. Символ червоного кольору в Монголії – це домівка, вогнище предків. Тварини червоного кольору – це символ розквіту та зростання стада. Людина червоного кольору – рум'яна людина – велика, могутня і щаслива. У монгольському житті дуже важливий вогонь. Вогонь – основа людського життя. Це її початок. Вогонь – це диво. Монгольські чоловіки завжди носять із собою вогонь (сірники чи запальничку). У нас багато традицій та вірувань, пов'язаних із вогнем. Кров – це їжа, боротьба та бій. Ми маємо п'ять кольорів, що символізують продукти харчування. Друге місце посідає м'ясо. М'ясо – це монгольська основна страва.

Жовтий (Шар) – сонце, золото, пісок, осінь. Цей колір уособлює сонце, земну твердь та буддизм (релігію). Це колір освіти, мудрості та золота. У традиційному мистецтві він символізує любов і радість. Дивлячись на жовтий колір, ми думаємо про сонце, потім про осінь, а потім про пісок, в останню чергу – про золото і буддійську релігію. Жовтий колір – символ сонця. Монгольські люди думають, що сонце – це символ свободи і веселої душі. Якщо монголи живуть в іншій країні, вони згадують своє сонце та блакитне небо. Деякі туристи, які побували у Монголії, згадують монгольське яскраве сонце. Сонце – це чудовий теплий день. Всі монголи люблять чисте небо та ясні дні. Монгольська осінь чудова. Все жовтіє. Четверте місце у символах їжі займає жовтий колір, він уособлює різні олії. Палене масло – це один з основних монгольських продуктів харчування. У Монголії є 33 кам'янисті

пустелі, монгольською мовою вони називаються Гобі. У пустелях Гобі багато піску. Пісок – це один із квітів Монголії. Останнє місце у жовтому кольорі займають золото та буддійська релігія. У нас основна релігія – буддизм, а один з її кольорів – жовтий. Ця релігія існує у нас 500 років. Чому монголи не люблять золото? Тому що золото – це не їжа. Про це у нас є багато казок, байок та поем.

Білий (Цагаан) – місяць, молоко, душа, срібло, зима. Це символ чистоти, святості, добробуту та щастя. Він асоціюється з молоком («білою їжею»), яке вважається священним. Новий рік у Монголії називається «Цагаан Сар» (Білий місяць) – час оновлення та добрих намірів. Дивлячись на білий колір, ми думаємо про молоко, душу, а потім про зиму, місяць і срібло. Чому? Ми вважаємо молоко першою монгольською стравою. Всі люди після народження їдять лише молоко. У нас є п'ять видів худоби, які дають молоко, і це їхнє основне завдання. Перше місце у колірних символах їжі займає молоко. У Монголії білий колір – це символ верхнього світу, це мати всіх кольорів, це символ молока і доброї душі, щиросерди, символ багатства. Білий колір – це символ держави та влади. Чингіз-Хан мав на прапорі дві емблеми. Перша емблема, герб прапора – це державна велика біла емблема. Ця емблема означає поєднання 1000 білих кінських хвостів. Монгольський рік починається з білого місяця. Білий місяць – це найкраще народне свято. Кожен білий місяць починається з повного місяця. Раніше у Монголії був місячний календар. Срібло – це гроші. Це символ здоров'я та чистої праці. А ще в Монголії кажуть «цілінцягаанмонго» – це біла зарплата.

Зелений (Ногоон) – трава, рослини, дерева, літо. Уособлює матір-землю, природу, процвітання. Це колір гармонії та відродження життя на степових пасовищах. Зелений колір – це символ зростання, збільшення, вирощування. Зелений колір – це велика кількість овочів, борошна, пшениці. Якщо ви монгольським літом подорожували в монгольському худоні, ви побачите зелену долину.

Чорний (Хар). На відміну від західних культур, часто має позитивне значення сили, дисципліни, волі та влади. Проте іноді може асоціюватися з небезпекою або смертю (наприклад, воду іноді називають «чорною» на противагу священному білому молоку).

Зазвичай монголи дуже люблять синій, білий, жовтий і зелений кольори.

Коричневий колір. Якщо ми дивимось на коричневий колір, ми думаємо про ґрунт, потім згадуємо чоловіче обличчя степового кочівника, потім дрова та стовбур дерева. Монгольський коричневий колір є символом ґрунту. Багато монголів вважають коричневий колір чоловічим кольором.

Дивлячись на фіолетовий колір, ми представляємо веселку, квіти, жіночий одяг. Цей колір дуже рідко зустрічається у звичайному монгольському житті.

Якщо ми дивимось на сірий колір, ми думаємо про хворобу та смуток, потім про весну, а потім про вовка. У монгольській культурі сірий колір (*саарал* або *бор*) має менш сакральне значення, ніж основні п'ять кольорів, проте він тісно пов'язаний із повсякденним життям, природою та міфологією.

Ми дивимось на чорний і починаємо думати – це ніч і морок, потім війна, а потім горе, потім смерть. Ніч і морок – це зрозуміло. Без місяця ніч дуже темна. А чому війна чорна? Ми вважаємо, що війна – це смерть і горе. Чорний колір для монгола – це символ пекельного світу, це батько всього кольору, це символ дикий і жорстокий, зла душа, символ біди та зубожіння. Чингіз-Хан мав чорну емблему на прапорі. Це друга емблема державного прапора. Її символ збиратиме 1000 чорних кінських хвостів. Чорний колір – п'ятий символ їжі.

Колірна символіка, її смислове значення ще більше посилюється разом із конкретними предметами, наприклад, у монгольському орнаменті, національних речах монголів; у державних ритуалах – прапорах, гербах; у релігійних обрядах і навіть у монгольській їжі. Разом з тим, незважаючи на багатогранність колірної символіки, основними, точніше, фундаментальними

кольорами в монгольській культурі є синій, білий та зелений. Поєднання білого із синім – це небо; білого із зеленим – це вода; а зеленого із синім – сонце.

Список джерел:

1. Отрощенко І.В. На шляху до Великої монголії: (панмонгольський рух у 1920-1930-ті роки). Київ: Вид-во НАН України; Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського. Київ, 2011. – 456 с.
2. Nan Li, Songhua Gao, Jie Ren. Mongolian Color Preference and Architectural Color Expression. *Advances in Engineering Research*. 2018. Vol. 163. P.478-481.

SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN THE KAZAKH AND MONGOLIAN LANGUAGES

Alatengtonggalaga (PRC)

Scientific supervisor: senior lecturer Akhmedova A. K.

Al-Farabi Kazakh National University

Almaty, Kazakhstan

The Kazakh and Mongolian languages, despite belonging to different language families – Turkic and Mongolic, respectively—demonstrate noticeable linguistic similarities. These similarities are due not only to the geographical proximity of the peoples but also to centuries of historical and cultural interaction, including the influence of the Mongol Empire and the nomadic way of life.

1. Language Classification

Kazakh:

Belongs to the Turkic language family, specifically the Kipchak subgroup. It is widely spoken in Kazakhstan and among Kazakh diaspora communities in China, Mongolia, Russia, and other countries.

Mongolian:

Belongs to the Mongolic language family. It is the main language of Mongolia